Nr 84.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utvidgad pensionering av sjuksköterskor; given Stockholms slott den 27 februari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler uppkommen fråga om viss utvidgad pensionsrätt för sjuksköterskor och anför därvid:

Gällande bestämmelser rörande sjuksköterskors pensionering.

I samband med beslut vid 1919 års lagtima riksdag om upprättandet av en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. bereddes delaktighet i denna anstalt för bland andra vissa sjuksköterskor. Föreskrifter angående pensioneringen för dessa befattningshavare äro i det för pensionsanstalten gällande reglementet av den 31 december 1919 (nr 878) upptagna i Kap. VI under rubriken »Särskilda bestämmelser angående kommunalt anställda sjuksköterskor och barnmorskor m. fl.» (§§ 60—68).

Pensioneringens omfattning regleras av § 60, enligt vilken de rättigheter och skyldigheter, som stadgas i §§ 1—40 (reglementets Kap. I—III, inne-

hållande föreskrifter om anstaltens förvaltning, allmänna bestämmelser om tjänstepension samt allmänna bestämmelser om familjepension) ävensom i §§ 60—68, tillkomma nedan angivna befattningshavare:

a) distriktssjuksköterska och distriktsbarnmorska, till vars avlöning staten lämnar bidrag,

b) barnmorska med annan anställning hos kommun eller å barnbördshus,

c) annan sjuksköterska eller husmoder i av staten, landsting, kommun eller annan samfällighet anordnad vård av sjuka, barn eller åldringar eller ock i stiftelse av allmännyttig natur, vilken övar dylik vård, samt

d) föreståndarinna vid godkänd sjuksköterskebyrå.

De närmare villkoren beträffande pensionering av ifrågavarande befattningshavare återfinnas i §§ 61—68 av reglementet och äro i huvudsak av följande innehåll:

Tjänstepensionsunderlaget för befattning, som här ovan under a) sägs, är 1,000 kronor. För annan befattning bestämmer pensionsanstalten tjänstepensionsunderlaget. Därvid skall iakttagas, att detsamma icke må överstiga $^2/_3$ av den i författning eller vid reglering enligt § 5 av reglementet fastställda minimiårsavlöningen eller, där flera lönegrader finnas sålunda fastställda, minimiårsavlöningen i högsta lönegraden eller, där avlöningen delvis utgår i form av arvode efter fastställd taxa, av den inkomst, som befattningen antages komma att i medeltal giva innehavaren. Om naturaförmåner ingå i avlöningen, skall vid bestämmande av tjänstepensionsunderlaget den kontanta avlöningen ökas med naturaförmånernas av pensionsanstalten uppskattade värde, varvid dock värdet av bostad och bränsle icke må upptagas högre än till 20 % av inkomsterna i övrigt. — Tjänstepensionsunderlaget må dock ej sättas högre än 1,000 kronor eller lägre än 600 kronor (§ 61).

Familjepensionsunderlaget överstiger med 300 kronor 20 % av tjänstepensionsunderlaget; dock att, om två eller flera befattningar innehavas av samma person, deras familjepensionsunderlag nedsättas i sådant förhållande, att deras summa med 300 kronor överstiger 20 % av tjänstepensionsunderlagens summa (§ 62).

Pensionsåldern är 55 år för sjuksköterska och barnmorska samt 60 år för annan befattningshavare (§ 63).

För hel tjänstepension fordras 25 *tjänstår* för sjuksköterska och barnmorska samt 30 tjänstår för annan befattningshavare (§ 64). — Tillstånd att *kvarstå i tjänsten* efter pensionsålderns uppnående må icke beviljas av huvudmannen utan att den centrala myndighet, varunder huvudmannen lyder, lämnat sitt medgivande därtill (§ 65).

Rörande frivillig avgång med genast börjande pension samt genast börjande tjänstepensions belopp meddelas vissa bestämmelser i §§ 66—67.

Den *årliga tjänstepensionsavgift*, som med i § 7 av reglementet omförmält avdrag skall erläggas av befattningshavaren, är 5 % av tjänstepensionsunderlaget. Befattningshavares familjepensionsavgift är 1 % av familjepensionsunderlaget. Huvudmannen erlägger ingen årsavgift för sjuksköterska eller barnmorska; för annan befattningshavare erlägger huvudmannen en årsavgift av 5 % av tjänstepensionsunderlaget (§ 68).

Riksdagens skrivelse nr 214 år 1924.

I skrivelse den 30 maj 1924, nr 214, har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande frågan om utsträckt pensionsrätt för sjuksköterskor samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill omständigheterna kunde föranleda.

Till stöd för denna hemställan har riksdagen, med omnämnande av en inom riksdagen i ämnet väckt motion, anfört följande:

»Frågan om en utsträckning av pensionsrätten för sjuksköterskor torde, med hänsyn till sjukvårdsverksamhetens stora betydelse ur samhällets synpunkt, få anses beaktansvärd. Det synes riksdagen därför påkallat, att detta spörsmål göres till föremål för fortsatt övervägande från statsmakternas sida. Genom 1919 års lagtima riksdags beslut i samband med upprättandet av statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. har visserligen delaktighet i denna anstalt beretts för sjuksköterskebefattningar i statlig och kommunal tjänst samt för vissa sjuksköterskeetjänster i enskild anställning, vilka med hänsyn till vårdverksamhetens allmännyttiga natur ansetts böra likställas med förstnämnda befattningar. Emellertid bedrives vid ett stort antal enskilda anstalter en sjukvårdsverksamhet, vilken otvivelaktigt måste anses vara av allmännyttig art men som enligt nu gällande bestämmelser likväl icke för där anställda sköterskor berättigar till pension. Det synes riksdagen önskvärt, att åtgärder vidtagas för beredande av pensionsrätt även åt sköterskor med anställning i sist angivna verksamhet.

Närmast torde härvid böra komma i betraktande sköterskebefattningar i sjukvård, som anordnats av bruk, fabriker och därmed jämförliga företag. I de flesta fall torde väl denna sjukvård — för så vitt den är organiserad på ändamålsenligt sätt — ur allmännyttans synpunkt kunna jämställas med sådan sjukvårdsverksamhet, som enligt gällande bestämmelser berättigar till delaktighet i pensionsanstalten, särskilt med hänsyn därtill, att sjukvården i fråga, om den icke organiserats av det enskilda företaget, i allmänhet torde hava kommit att påvila vederbörande landsting eller kommun. Det vill synas, som om för en lösning av spörsmålet om pensionering av ifrågavarande sjuksköterskor de riktlinjer, vilka angivits av särskilda sakkunniga, borde kunna vara vägledande.»

Till grund för riksdagens behandling av förevarande spörsmål låg en inom andra kammaren väckt motion, nr 151, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida gränserna för upptagande i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. kunde vidgas i överensstämmelse med i motionen angivna riktlinjer. I motionen påyrkades i främsta rummet pensionsrätt för sjuksköterskebefattningar vid industriella företag, vilka anordnat sjukvård för sin personal och dess familjer. Därjämte ifrågasattes beredande av pensionsrätt för sjuksköterskebefattningar vid vissa privatkliniker och enskilda sjukhem. Slutligen antyddes i motionen önskvärdheten av pensionsrätt jämväl för sjuksköterskor, som arbeta i privatvård och vilka äro inskrivna vid godkända sjuksköterskebyråer. Sistnämnda fråga ansågs emellertid med hänsyn till sin komplicerade natur kunna tills vidare anstå. Motion II:151.

Över motionen avgavs utlåtande (nr 43) av bankoutskottet, som därvid erinrade, att frågan om en utsträckning av sjuksköterskors pensionsrätt varit föremål för behandling i samband med utredning rörande pensionering av vissa fattigvårdsfunktionärer m. fl. För denna behandling lämnades i utskottets utlåtande en redogörelse, ur vilken jag här tillåter mig återgiva följande. Bankoutskottet. Tidigare behandling av frågan.

Den 14 januari 1921 uppdrog Kungl. Maj:t åt särskilda sakkunniga att verkställa utredning beträffande pensionering av manliga föreståndare vid av

staten, landsting, kommun eller annan samfällighet inrättad anstalt för vård av sjuka, barn eller åldringar eller för sådant ändamål, som omförmäles i 33 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918, eller ock vid stiftelse av allmännyttig natur, vilken övar vård av angiven beskaffenhet, ävensom beträffande i vad mån annan befattningshavare vid ifrågavarande anstalter och kommunernas fattigvård i övrigt kunde bliva delaktig av pension genom statens försorg. Dessa sakkunniga avgåvo den 10 december 1921 yttrande och förslag i ämnet.

I berörda yttrande, vilket i främsta rummet åsyftade pensionsrättens utsträckning till manliga funktionärer vid den i utredningen avsedda vårdverksamheten ävensom till andra kvinnliga befattningshavare än husmödrar och sjuksköterskor, föreslogs emellertid även en avsevärd utvidgning av den hittillsvarande pensionsrätten för sjuksköterskor. Sålunda funno de sakkunniga önskvärt, att pensionsrätt kunde beviljas i vissa fall, även om huvudmannen vore annan institution än de nu i reglementet angivna — staten, landsting, kommun, »annan samfällighet» eller »stiftelse av allmännyttig natur» — eller ock enskild person, t. ex. ett större bolag, som anordnat sjukvård för sin personal och dess familjer. Å andra sidan förordade de sakkunniga, att i de fall, då annan än staten, landsting eller kommun vore huvudman, före medgivande av pensionsrätt borde krävas en granskning av vårdens organisation och huvudmannens betingelser att upprätthålla densamma, så att trygghet skapades för att pensionsrätt ej beviljades med mindre organisationen vore av verklig och varaktig betydelse.

I övrigt gick de sakkunnigas ifrågavarande förslag ut på en sådan utvidgning av det verksamhetsområde, till vilket pensionsrätten hittills varit begränsad, att detsamma skulle omfatta vård av fattiga, sjuka, invalider, barn eller åldringar; och beträffande frågan, vilka befattningar borde förenas med pensionsrätt, ansågo de sakkunniga, att intet annat villkor borde uppställas än det i § 5 av pensionsanstaltens reglemente angivna, nämligen att befattningarna skola regleras på sätt, som godkännes av Konungen eller den myndighet, Konungen förordnar. Anledningen till att de sakkunniga funnit sig böra giva förslaget en så vidsträckt omfattning angavs i utlåtandet vara, att det visat sig omöjligt att, så skiftande som förhållandena vore, i pensionsreglementet uppdraga någon gränslinje mellan de befattningar, vilka borde kunna förenas med pensionsrätt, och övriga befattningar. Det måste överlämnas åt regleringsmyndigheten att bestämma häröver. I detta sammanhang framhöllo de sakkunniga, att de villkor för pensionsrätt, vilka skulle uppfyllas av en befattning och dess huvudman, vore sådana, att många på ifrågavarande verksamhetsområde anställda personer komme att sakna möjlighet att erhålla pension från pensionsanstalten, emedan befattningarna icke vore sådana, att de lämpligen kunde regleras eller huvudmännen saknade möjlighet att erlägga erforderliga avgifter. Om något skulle göras för dessa befattningshavares pensionering, syntes det böra ske genom anlitande av den frivilliga pensionsförsäkringen.

De sakkunnigas utlåtande utmynnade, såvitt avser sjuksköterskor, i förslag till sådan ändring i reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., att *§ 60 mom. c)* skulle erhålla följande lydelse:

»Annan sjuksköterska, anställd i vård av fattiga, sjuka, invalider, barn eller åldringar; om huvudmannen är annan än staten, landsting eller kommun, skall dock för befattningens förenande med pensionsrätt fordras, att vårdens organisation godkänts av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar samt att viss garanti kan anses finnas för vårdens upprätthållande.»

Utskottet lämnade vidare, efter att hava omnämnt vissa kostnadsberäk-

ningar för genomförande av sakkunnigförslaget, en kortfattad redogörelse för de yttranden, som av vissa myndigheter avgivits över detta förslag. I sådant avseende anförde utskottet huvudsakligen följande.

Statskontoret hade i utlåtande den 11 maj 1922 icke haft någon principiell erinran mot förslaget men framställt vissa anmärkningar dels mot detaljer i förslaget, dels mot den förebragta utredningen.

Medicinalstyrelsen hade i utlåtande den 18 maj 1922 på det livligaste tillstyrkt den föreslagna utvidgningen av pensionsrätten och därvid åberopat en av styrelsen den 12 januari 1922 gjord framställning rörande pensionsrätt för sjuksköterskor i enskild tjänst, vilken framställning avsett jämväl i *privatvård* arbetande sjuksköterskor, tillhörande godkända sjuksköterskebyråer. Styrelsen hade framhållit, att tillgodoseendet av detta önskemål erfordrade särskilda bestämmelser, och förklarat sig anse synnerligen önskvärt, att även ifrågavarande sköterskor bereddes delaktighet i pensionsanstalten. I övrigt hade medicinalstyrelsen mot de sakkunnigas förslag framställt den erinran, att därest bestämmelserna angående tillträde till pensionsanstalten avfattades så allmänt, som de sakkunniga ifrågasatt, och samtidigt föreskrifterna i § 5 av reglementet angående reglering av pensionsberättigade befattningar bibehölles, detta möjligen kunde komma att bereda svårigheter vid tillämpningen.

Pensionsstyrelsen, som icke haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag, hade i samband med sitt yttrande framlagt en av styrelsen enligt Kungl. Maj:ts den 20 juni 1918 meddelade uppdrag i samråd med socialstyrelsen verkställd utredning beträffande statens medverkan till pensionering av kvalificerad arbetskraft vid enskilda sociala anstalter. Denna utredning utmynnade i förslag till en väsentlig utvidgning av pensionsrätten, utöver den av de sakkunniga ifrågasatta, för befattningshavare vid anstalter på det sociala verksamhetsområdet.

Styrelsen för pensionsanstalten hade i sitt yttrande icke haft något att i princip invända mot sakkunnigförslaget, mot vilket styrelsen emellertid i likhet med statskontoret framställt vissa detaljanmärkningar. Däremot hade styrelsen avstyrkt medicinalstyrelsens förslag om pensioneringens utsträckande även till privatsköterskor och därvid framhållit, att detta skulle komma i strid med den hittills vedertagna grundsatsen för pensionering i pensionsanstalten, nämligen att pensionsrätt skulle vara bunden vid *befattning* och ej vid *person* i annan måtto än för så vitt han vore innehavare av en med pensionsrätt förenad befattning. Ehuru det uttalade önskemålet i och för sig måste anses behjärtansvärt, kunde styrelsen därför ej finna möjligt att lösa denna fråga genom medgivande av pensionsrätt i anstalten. I stället syntes här den frivilliga pensionsförsäkringen lämpligen kunna komma till användning. Även pensionsstyrelsens förslag om ytterligare utsträckning av pensionsrätten avstyrktes.

Slutligen erinrade utskottet, att de sakkunniga den 13 december 1922 avgivit ett till omfattningen mera begränsat förslag beträffande pensionering av fattigvårdsfunktionärer m. fl., vilket förslag emellertid ej avsåg sjuksköterskor, ävensom att åtskilliga framställningar gjorts hos Kungl. Maj:t angående pensionsrätt för vissa sjuksköterskor i enskild tjänst m. fl.

Bankoutskottets yttrande.

För egen del gjorde bankoutskottet i sitt yttrande till en början de uttalanden, som sedermera inflöto i riksdagens ovan intagna skrivelse. Därutöver berörde emellertid utskottet även frågan om pensionering av sjuksköterskor

vid vissa enskilda sjukvårdsanstalter ävensom av sjuksköterskor i privatvård. I dessa avseenden anförde utskottet:

»Även för pensionering av sjuksköterskor vid vissa av enskild läkare eller annan enskild person upprättade kliniker, sjukhem eller institut för speciell sjukvård synas vissa skäl tala.

Jämväl för ifrågavarande kategori av sjuksköterskor förefaller en pensionering genom statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. i viss utsträckning vara möjlig att genomföra i anslutning till de riktlinjer, som uppdragits av nyssnämnda sakkunniga, även om föreskrifterna beträffande reglering av befattning samt de föreslagna bestämmelserna rörande granskning av vårdens organisation och huvudmannens betingelser att upprätthålla densamma torde komma att i vissa fall vålla svårigheter för vinnande av delaktighet i pensionsanstalten. Emellertid torde, därest en pensionering genom statens pensionsanstalt finnes böra äga rum, beträffande nu avsedda befattningar böra föreskrivas skyldighet för vederbörande huvudmän att bidraga till pensioneringen även genom erläggande av årliga pensionsavgifter. Detta spörsmål synes emellertid böra göras till föremål för en närmare utredning.

Frågan om pensionsrätt för sjuksköterskor, vilka icke innehava befattning vid sjukvårdsinrättning utan arbeta i s. k. privatvård genom förmedling av sjuksköterskebyråer, torde vara av mera svårlöst natur. Med hänsyn till ifrågavarande anställningars karaktär synes en pensionering av privatsköterskor svårligen kunna genomföras i överensstämmelse med de allmänna grunder, som äro stadgade i pensionsanstaltens reglemente. Utskottet vill i avseende härå erinra, att såsom villkor för godkännande av sådan i § 5 av reglementet omförmäld reglering av befattning, som utgör förutsättning för delaktighet i anstalten, är stadgat, bland annat, att regleringen skall avse behörighetsvillkor, den ordning i vilken befattningens innehavare tillsättes och entledigas, tjänstgöringens art och omfattning samt minimiavlöning. På grund av de former, under vilka privatsköterskornas anställning äger rum, torde en dylik reglering icke vara möjlig att genomföra. Med hänsyn till det gagnande arbete, som ifrågavarande sjuksköterskor i många fall utföra, synes det emellertid vara ett behjärtansvärt önskemål att söka finna någon möjlighet för beredande av pension åt desamma. Huruvida för vinnande av detta önskemål någon annan utväg än den frivilliga pensionsförsäkringen må kunna beredas, är ett spörsmål, som utskottet i detta sammanhang ansett sig icke böra upptaga till närmare prövning. Då nämligen frågan om en utsträckning av den nu medgivna pensionsrätten för sjuksköterskor synes böra genom Kungl. Maj:ts försorg göras till föremål för förnyad behandling och fortsatt utredning, i den mån sådan finnes erforderlig, torde därvid jämväl möjligheterna för beredande av pension åt privatsköterskor böra komma under övervägande.»

Utskottet hemställde på grund av det anförda, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande frågan om utsträckt pensionsrätt för sjuksköterskor samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill omständigheterna kunde föranleda.

Vid ärendets behandling i riksdagen biföll första kammaren utan debatt vad utskottet föreslagit. Andra kammaren biföll utskottets hemställan med uteslutande av de här ovan intagna delar av motiveringen, vilka berörde frågan om pensionering av sjuksköterskor vid enskilda sjukvårdsanstalter samt av privatsköterskor. Andra kammarens beslut fattades i enlighet med ett inom kammaren framställt yrkande, som anslöt sig till en vid utskottsutlåtandet fogad reservation.

Medicinalstyrelsen.

Över riksdagens ifrågavarande skrivelse har utlåtande infordrats av medicinalstyrelsen, som yttrat sig i ärendet den 30 september 1924 och därvid anfört, bland annat, att styrelsen ansett sig böra från de godkända sjuksköterskebyråerna infordra uppgifter rörande antalet av de sjuksköterskor, som kunde antagas komma att bliva berörda av den ifrågasatta utvidgningen. Från ovanbemälda sjuksköterskebyråer hade dylika uppgifter inkommit, varjämte några av byråerna avgivit särskilda yttranden i ärendet. Ävenså hade enahanda uppgifter infordrats och bekommits från rikets samtliga förste provinsialläkare. En bearbetning av dessa uppgifter visade, att 163 sköterskor samt en manlig vårdare vore anställda vid bruk, fabriker m. m., 2 sköterskor vid gods (Tjolöholm, Bjärka Säby) samt 33 sköterskor vid kliniker och institut, som innehades av legitimerade läkare, eller inalles 199 befattningshavare, av vilka en manlig. Det vore emellertid antagligt, att antalet av ifrågavarande sköterskor komme att i någon mån minskas, i och med att distriktssköterskeorganisationen helt genomfördes.

Syrelsen har vidare hänvisat till två vid dess utlåtande i avskrift fogade yttranden, avgivna av styrelserna för Fredrika-Bremer-förbundets sjuksköterskebyrå i Göteborg och för samma förbunds sjukvårdskommitté i Stockholm, vilka styrelser något mera ingående behandlat den föreliggande frågan. I nämnda yttranden, vilka jag här ej torde behöva återgiva, har huvudsakligen framhållits behovet av en genom det allmännas försorg anordnad pensionering av *i privatvård* arbetande sköterskor.

För egen del har medicinalstyrelsen i ärendet åberopat sina den 12 januari och den 18 maj 1922 avgivna yttranden i anledning av dels en framställning från Svensk sjuksköterskeförening av år 1910, dels ock det av förberörda sakkunniga den 10 december 1921 avgivna förslaget; och har styrelsen förklarat sig i allo vidhålla sina i nämnda båda yttranden gjorda uttalanden. Sagda yttranden, beträffande vilkas huvudsakliga innehåll jag tillåter mig hänvisa till ovanintagna, av bankoutskottet i dess sistlidet år avgivna utlåtande nr 43 lämnade redogörelse, innefatta tillstyrkan av pensionsrätt för såväl sköterskebefattningar vid av bruk, fabriker m. fl. företag anordnad sjukvård som ock för sköterskor vid vissa enskilda sjukvårdsanstalter ävensom i privatvård.

Styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. har därefter till följd av remiss avgivit utlåtande i ärendet den 21 november 1924.

Beträffande sjuksköterskor vid vissa enskilda kliniker, sjukhem eller institut för speciell sjukvård samt i privatvård arbetande sjuksköterskor har styrelsen yttrat, att visserligen av såväl vederbörande riksdagsutskott som riksdagen uttalats, att det vore önskvärt att även för dem anordnades pensionsrätt i en eller annan form, men att frågan om beredande av pension åt sistnämnda två kategorier av sjuksköterskor vore mera komplicerad och i allt fall ej syntes befinna sig i det skick, att den redan nu kunde lösas, varför i denna del, om och i den mån sådant ansåges påkallat, ytterligare utredning borde äga rum.

Däremot syntes hinder ej möta att för sjuksköterskor med anställning vid

bruk, fabriker och därmed jämförliga företag omedelbart bereda pensionsrätt på i huvudsak samma villkor, som gällde för sjuksköterskor i kommunal tjänst. Härom samt rörande kostnaderna för en sådan pensionering yttrar styrelsen vidare:

Pensionsanstalten funne sig böra utgå från den förutsättning att, därest engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning för sådana befattningshavare komme att erläggas, dessa avgifter skäligen borde i deras helhet, således utan något bidrag av staten, påvila det privata företaget (huvudmannen) ensamt, med rättighet för huvudmannen att enligt reglementets stadganden uttaga en del av dessa avgifter hos befattningshavaren. Denna delaktighet borde således icke komma att kräva någon ökning av det till pensionsanstalten utgående fasta statsanslaget med rubrik: »Bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering».

Däremot syntes staten böra bidraga till de årliga pensionsavgifterna efter samma grunder, som gällde för statsbidrag till pensionsavgifter för sjuksköterskor, vilka redan erhållit pensionsrätt i anstalten. Antalet av nu ifrågavarande sköterskor vore enligt den av medicinalstyrelsen förebragta utredningen 165. Detta skulle, sedan hela antalet vunnit inträde i anstalten, medföra en årlig utgift för staten, enligt anstaltens beräkning, av i runt tal 30,000 kronor. Härmed borde således det anstaltens anslag ökas, som vore uppfört i riksstaten under rubrik: »Pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.». Men då det vore antagligt, att delaktigheten först efter hand komme att nå full utsträckning och för övrigt kunde, såsom medicinalstyrelsen förmodade, komma att i någon mån minskas, allt eftersom distriktssköterskeorganisationen genomfördes, syntes någon omedelbar ökning av anslaget — som för övrigt vore av förslagsanslags natur — ej vara erforderlig utan syntes därmed kunna utan olägenhet anstå till den utredning av anstaltens ställning, som periodvis skulle företagas och nästa gång komme att äga rum tre år härefter.

Den sålunda föreslagna delaktigheten skulle enligt styrelsens mening påkalla ändring endast av § 60 mom. c) i anstaltens reglemente; och har styrelsen, med ledning av ovanberörda sakkunnigas förslag, hemställt, att nämnda moment måtte erhålla följande lydelse:

»Annan sjuksköterska — — — dylik vård, ävensom sjuksköterska i sjukvård, som anordnats av bruk, fabrik och därmed jämförligt företag för därstädes anställd personal och dess familjer; dock att för befattnings av sistnämnda art förenande med pensionsrätt skall fordras, att vårdens organisation godkänts av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar samt att viss garanti kan anses finnas för vårdens upprätthållande.»

Statskontoret. Slutligen har statskontoret den 29 januari 1925 avgivit infordrat utlåtande i ärendet. Ämbetsverket har därvid förklarat sig instämma i vad styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. yttrat och föreslagit, med vidhållande likväl beträffande den ifrågasatta ändringen av reglementet för sagda anstalt av en utav statskontoret i ovanberörda utlåtande den 11 maj 1922 framställd erinran i anledning av då föreslagen liknande ändring av reglementet.

I sistnämnda utlåtande har statskontoret framhållit, att § 60 mom. c) syntes böra givas sådan lydelse, att det uppdroges åt viss myndighet att handhava den föreslagna uppsikten däröver »att viss garanti kan anses finnas för

vårdens upprätthållande»; med den formulering, nämnda författningsrum givits i förslaget, syntes nämligen varken pensionsanstalten eller annan myndighet anse sig hava skyldighet att övervaka uppfyllandet av detta villkor. Lämpligast syntes enligt statskontorets förmenande vara att sagda omständighet prövades i samband med granskningen av vårdens organisation.

Departementschefen.

I likhet med de myndigheter, vilka yttrat sig i ärendet, finner jag mig böra förorda, att pensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. nu beredes för sjuksköterskor, anställda vid sjukvård, som anordnats av fabriker, bruk och därmed jämförliga företag för därstädes anställd personal och dess familjer. Vad däremot angår övriga i ärendet omnämnda kategorier av sjuksköterskor — sköterskor vid vissa enskilda kliniker, sjukhem eller institut för speciell sjukvård ävensom i privatvård arbetande sköterskor, tillhörande godkända sjuksköterskebyråer — synes det visserligen på grund av den betydelse, även denna sjukvårdsverksamhet måste anses äga, vara önskvärt, att en pensionering i en eller annan form kunde anordnas även för ifrågavarande sköterskekategorier. Av skäl, som pensionsanstaltens styrelse i sitt yttrande anfört, torde emellertid spörsmålet härom icke i detta sammanhang kunna upptagas till behandling.

För genomförande av den pensionsrätt, som jag sålunda vill tillstyrka, skulle enligt pensionsanstaltens styrelses förslag § 60 mom. c) av reglementet för anstalten ändras på sådant sätt, att däri upptoges ifrågavarande sjuksköterskebefattningar, dock med det tillägg, att för sådan befattnings förenande med pensionsrätt skall fordras, att vårdens organisation godkänts av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar samt att viss garanti kan anses finnas för vårdens upprätthållande. I avseende härå har statskontoret framhållit, att det föreslagna stadgandet bör givas sådan lydelse, att det uppdrages åt viss myndighet att handhava uppsikten över att garanti för vårdens upprätthållande kan anses föreligga, och har statskontoret föreslagit, att sagda omständighet skulle prövas i samband med granskningen av vårdens organisation. Jag ansluter mig härutinnan till statskontorets mening. Lämpligen torde ifrågavarande villkor kunna givas den innebörd, att för befattnings förenande med pensionsrätt skall fordras, att vårdens organisation godkänts av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar samt att *i samband med sådant godkännande skälig garanti för vårdens upprätthållande prövats vara för handen.* Jag vill i detta sammanhang framhålla, att enligt bestämmelse i § 5 av pensionsanstaltens reglemente för befattning, för vilken minimiårsavlöning icke fastställts i författning, reglementet icke blir gällande, med mindre befattningen på sätt i nämnda paragraf sägs reglerats av huvudmannen och pensionsanstalten därefter bifallit huvudmannens framställning om befattningens förenande med pensionsrätt. Sådan framställning må icke beviljas med mindre, bland annat, berörda reglering godkänts av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar. Då enligt kungörelse den 31 december 1919 (nr 879) godkännande av reglering beträffande nu ifrågavarande sjuksköterskebefattningar torde komma att meddelas av medicinalstyrelsen, synes det vara lämp-

ligt, att åt nämnda styrelse även anförtros såväl att meddela godkännande av sjukvårdens organisation som att pröva garantierna för densammas upprätthållande. Beträffande fordringarna på sådana garantier är det givetvis förenat med svårigheter att på förhand uppställa allmängiltiga regler. Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter medicinalstyrelsens hörande meddela de bestämmelser, som i detta avseende eventuellt kunna erfordras, varvid givetvis bör tillses, att icke så snäva föreskrifter stadgas, att pensionsrättens erhållande onödigtvis försvåras.

Beträffande beräkningen av engångsavgifter för retroaktiv giltighet av reglementet i förekommande fall delar jag pensionsanstaltens styrelses mening, att sådana avgifter för ifrågavarande befattningar böra åvila huvudmännen ensamt, med rätt för dem att i föreskriven ordning av befattningshavarna uttaga viss del av avgifterna. I detta avseende böra sålunda gälla de generella föreskrifter, som finnas stadgade i § 9 mom. 1 av reglementet, varför särskilda bestämmelser härutinnan icke erfordras.

Statens kostnader för årliga pensionsavgifter hava, under förutsättning att alla därtill berättigade befattningar erhölle delaktighet i pensionsanstalten, beräknats till omkring 30,000 kronor årligen. Av skäl, som pensionsanstaltens styrelse anfört, synas dock dessa kostnader för närvarande icke behöva föranleda någon höjning av det under riksstatens elfte huvudtitel uppförda ordinarie förslagsanslaget till pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

I enlighet med vad jag i det föregående anfört synes § 60 mom. c) kunna givas i huvudsak följande avfattning:

»c) annan sjuksköterska — — — dylik vård, ävensom sjuksköterska i sjukvård, som anordnats av bruk, fabrik och därmed jämförligt företag för därstädes anställd personal och dess familjer; dock att i fråga om befattning av sistnämnda art för förenande med pensionsrätt skall fordras, att vårdens organisation godkänts av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar samt att i samband med sådant godkännande skälig garanti för vårdens upprätthållande prövats vara för handen.»

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

> bemyndiga Kungl. Maj:t att i § 60 mom. c) av reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. vidtaga ändring i huvudsaklig överensstämmelse med av mig här ovan förordat förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Herman Hultkrantz.